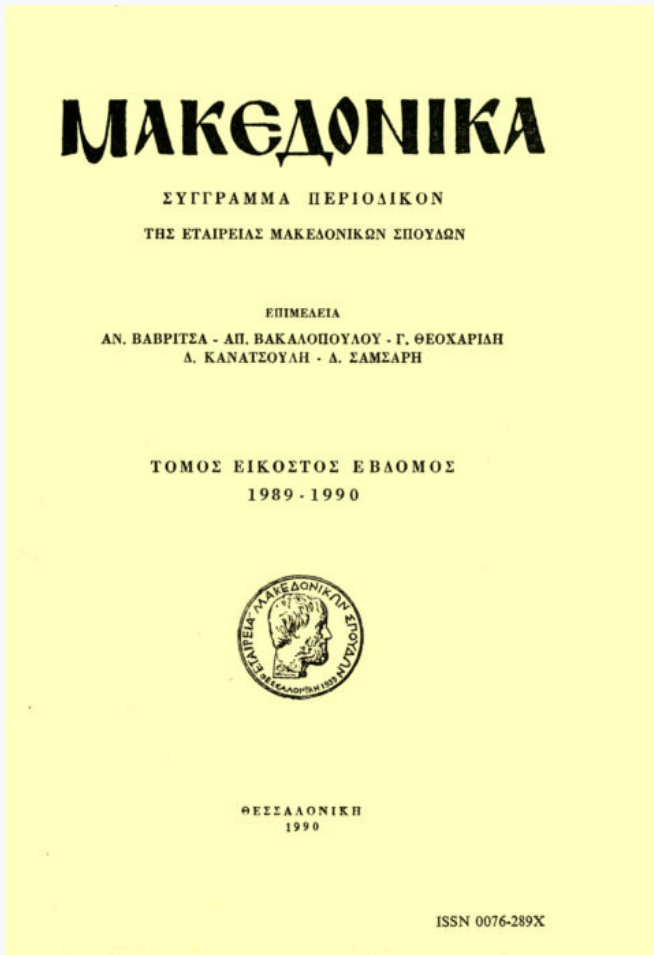

Μακεδονικά

Τόμ. 27, Αρ. 1 (1989)

Δύο έγγραφα σχετικά με την πώληση του "Ρουφανίου" στον Χατζή Μουσταφάγα

Γιώργος Κ. Παπάζογλου

doi: [10.12681/makedonika.108](https://doi.org/10.12681/makedonika.108)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπάζογλου Γ. Κ. (1989). Δύο έγγραφα σχετικά με την πώληση του "Ρουφανίου" στον Χατζή Μουσταφάγα. *Μακεδονικά*, 27(1), 403–408. <https://doi.org/10.12681/makedonika.108>

ΔΥΟ ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΩΛΗΣΗ ΤΟΥ «ΡΟΥΦΑΝΙΟΥ»
ΣΤΟΝ ΧΑΤΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑΓΑ

Ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους μᾶς παραδίδονται δύο ἐγγραφα —φάκ. 10, ἀρ. 2, 3—¹, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται σὲ μιὰν ἰδιαίτερα δύσκολη στιγμή τοῦ μετοχίου τοῦ Ὁρφανίου· στὸ 1641 φαίνεται πὼς οἱ οἰκονομικὲς συγκυρίες ἀνάγκασαν τοὺς μοναχοὺς τοῦ μετοχίου νὰ δώσουν ἓνα μέρος τῆς κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας τοῦ Ὁρφανίου «ἀμανάτι» στὸν Χατζῆ Μουσταφάγα, Τούρκο πιθανότατα τῆς περιοχῆς². Ἀπὸ τὸ ἐγγραφο ἀρ. 2 μᾶς παραδίδεται ἓνα κείμενο (: «δηα την ποῦλησιν του ρουφανήου αχμα»), ὅπου καταγράφονται μὲ σχετικὲς λεπτομέρειες τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ποῦ δόθηκαν στὸν Χατζῆ³. Τὸ ἴδιο περίπου κείμενο, μὲ μικρὲς διαφορὲς, μᾶς παραδίδεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐγγραφο ἀρ. 3 (: «τοῦ Ὁρφανίου ἐνθύμιον»), ὅπου καὶ πάλι ἔχουμε καταγραφή τῆς κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας ποῦ πέρασε ὡς «ἀμανάτι» στὰ χέρια τοῦ Χατζῆ⁴. Ἀπὸ τὸ ἴδιο ἐγγραφο (ἀρ. 3) μᾶς παραδίδεται καὶ μιὰ ἐπιστολὴ μοναχοῦ (τοῦ 1641 ἐπίσης), ἡ ὁποία ἀπευθύνεται στοὺς ἀδελφούς του μοναχοὺς γέρο Θεωνᾶ καὶ κύρ Γεράσιμο· ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ πληροφοροῦμασθε, μαζὶ μὲ ἄλλα, καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ μοναχοῦ μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ περάσει τὸ μετόχι σὲ τούρκικα χέρια⁵.

Ὅπως γίνεται φανερὸ στὸ γνῶστη τῆς ἱστορίας τοῦ μετοχίου τοῦ Ὁρφανίου⁶, τὸ συγκεκριμένο γεγονός—ποῦ βεβαίως δὲν εἶναι ἡ πώληση τοῦ μετοχίου, ἀλλὰ ἡ παραχώρηση μέρους τῆς περιουσίας του, γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα, ὡς «ἀμανάτι» στὸν Χατζῆ Μουσταφάγα—δὲν φαίνεται νὰ εἶχε τελικὰ ἰδιαίτερες ἐπιπτώσεις στὸ μετόχι· τὸ ὅτι ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα, τὸ 1733, σὲ φερμάνι τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ, ποῦ ἀπευθύνεται στὸν μπισταντζήμαση Ὁμέρ ἀγά καὶ στὸν ἱεροκριτὴ Καβάλας⁷, ἐμφανίζεται τὸ μετόχι τοῦ Ὁρφανίου νὰ ἔχει στὴν κατοχὴ του καὶ τὸν πύργο καὶ τὸ μπιστάνι—κτῆματα τοῦ μετοχίου ποῦ δόθηκαν ὡς «ἀμανάτι» στὸν Χατζῆ—δικαιολογεῖ τὴν ἄποψη ὅτι τελικὰ οἱ μοναχοὶ ξεπλήρωσαν τὸ χρέος τους, πιθανότατα, πρὸς τὸν Χατζῆ Μουσταφάγα καὶ πῆραν πίσω τὸ «ἀμανάτι».

Στὴν ἐκδοσὴ τῶν κειμένων ἀκολουθοῦμε τοὺς κανόνες μιᾶς ἐκδοσῆς διπλωματικῆς.

1. *Φάκ. 10, ἀρ. 2*: Χάρτης (δίφυλλο), 313×208 (216), μελάνη μαύρη, συντομογραφίες λίγες, πολλὲς ἀνορθογραφίες, κατάστασις καλὴ, σχίσσιμο στὴ μεσαία ὀριζόντια

1. Π. Νικολοπούλου-Ν. Οἰκονομίδη, Ἱερά μονὴ Διονυσίου, Κατάλογος τοῦ ἀρχείου, «Σύμμεικτα» 1 (1966)302.

2. Πρβλ., γιὰ τὴν περιουσία τοῦ μετοχίου (καὶ γενικὰ γιὰ τὸ μετόχι), Γ. Κ. Παπάζογλου, Μεταφρασμένα τούρκικα ἐγγραφα τοῦ μετοχίου «Ὁρφανῆ» τῆς μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (1535-1733), Καβάλα 1987, 78-96 (κυρίως).

3. Π. Νικολοπούλου-Ν. Οἰκονομίδη, ὅ.π., 302 (ἀρ. 124).

4. Ὁ.π. (ἀρ. 125).

5. Ὁ.π..

6. Γ. Κ. Παπάζογλου, ὅ.π., 29-37 (κυρίως).

7. Ὁ.π., 78-81 (πρβλ. καὶ 87-91, φερμάνι τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ, ἐπίσης, ποῦ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἱεροκριτὲς τοῦ Πραβίου).

Σχόλια:

3: Έν πρότης τόν πύργον ὅς καθὼς εἶνε. — Πρβλ. καὶ «τὸ τσιφλίκιον Ἅγιος Ἰωάννης εἰς τὸ χωρίον Ὅρφανον... μετὰ δωματίων καὶ ἀμπελώνων... καὶ ἕν μέρος μπιστάνι, μίαν οἰκίαν πύργον...», ἢ «τόπον μπιστανίου τεμάχιον ἕν, οἰκία μετὰ πύργου... καὶ λοιπὰ εἶδη», Γ. Κ. Παπάζογλου, Μεταφρασμένα τούρκικα ἔγγραφα τοῦ μετοχίου «Ὅρφάνη» τῆς μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1535-1733), Καβάλα 1987, 80, 89. Ὁ πύργος πιθανότατα θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὴν παραλία τῆς Κάρυανης, ὅπου ἀπὸ παράδοση ὑπάρχει ὡς σήμερα τοπωνύμιον Πύργος (βλ. καὶ Ἐπιτελικὸ Χάρτη 1:100.000, φύλλο Ροδόλειβος — Στρατονίκη). Εἶναι πιθανὸ νὰ ταυτίζεται μετὸν πύργον τοῦ ἐρεϊπία του ἐνετόπισε τὸ 1966 ἢ Ἐφορεία Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων, ἡ ὅποια καὶ προχώρησε εἰς διερεύνηση τοῦ χώρου· ὁ πύργος χαρακτηρίσθηκε βυζαντινὸς (: «...ὑπάρχουν τὰ ἐρεϊπία ἐνὸς βυζαντινοῦ πιθανότατα πύργου»), βλ. Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Ἀρχαιοτήτες καὶ μνημεῖα Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, «Ἀρχαιολογικὸ Δελτίο» 30 (1975) (μέρος Β' 2, Χρονικά), 286 (πρβλ. σχετικά καὶ Γ. Κ. Παπάζογλου, ὁ.π., 84-85).

11-15: κ(αι) ἀπόξο τὸ χαγιατή. Ὁ στάβλος... μηκρὸ σταβλοῦ δὴ. Ἡ ἀχερόνα... Το καλοκερνὸ σπήτη... Τὸ μπιστάνη ὅς καθὼς εἶνε. — Πρβλ. «Τὸ κτήμα αὐτῶν τοῦτο περιέχει οἰκοδομὰς ἀνεργηθείσας παρ' αὐτῶν, ἀποθήκας, ἐργαστήρια, σταύλους, ὑπόστεγα ζώων κτλ. καὶ ἑτέρας τρεῖς οἰκίας διὰ τοὺς εἰς τοὺς κήπους τῆς Μονῆς ἐργαζομένους», ἢ «Τὸ κτήμα ἡμῶν τοῦτο περιέχει... ἀποθήκας, ἐργαστήρια, σταύλους, ὑπόστεγα ζώων, ὑπόστεγα κεινοῦ... καὶ ἑτέρας τρεῖς οἰκίας διὰ τοὺς εἰς τοὺς κήπους τῆς Μονῆς ἐργαζομένους», Γ. Κ. Παπάζογλου, ὁ.π., 84-85 (γιά τὸ μπιστάνι πρβλ. καὶ παραπάνω Σχ. στ. 3).

15: ση καῖς ι. — Πρβλ. τὸ φερμάνι τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ ποῦ ἀπευθύνεται στοὺς ἱεροκρίτες τῆς Πράβιστας (Ἐλευθεροπόλεως) τοῦ 1733, «καὶ τὸ μέρος τοῦτο λέγεται Λιβάδιον, ἐξ ἑβδομήκοντα περίπου στρεμμάτων, περιοριζόμενον ἐξ ἐνὸς μεθ' ἄλλασαν, ἐξ ἄλλου με μέρος ὅπου ὑπάρχουσι συκαί...», Γ. Κ. Παπάζογλου, ὁ.π., 90· συκίαι στὸ συγκεκριμένον χωρὸν, πολὺ κοντὰ στὸ «βυζαντινὸ πύργον», βρισκόμεναι ἀκόμη καὶ σήμερα (πρὸς τὴν παραλία τῆς Κάρυανης).

2. Φάκ. 10, ἀρ. 3: Χάρτης (μονόφυλλο) 323×215, μελάνη μαύρη, λίγες συντομογραφίαι, λίγες ἀνορθογραφίαι, μικρὲς φθορὲς (στὸ verso διαβάζουμε: «Τοῦ ὀρφανίου Ἐνθῶμιον»). Ἀντίγραφο (;) (Π. Νικολοπούλου-Ν. Οἰκονομίδη, ὁ.π., γιά τὴ σημερινὴ θέση τοῦ ἔγγράφου βλ. ἐπίσης Γ. Κ. Παρραζογλου, ὁ.π.).

α. Ἐπιστολὴ μοναχοῦ σχετικὴ μετὴν πώληση τοῦ Ὄρφανίου (verso)

Περίληψη:

1641

Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται στοὺς μοναχοὺς γέρο Θεωνᾶ καὶ κύρ Γεράσιμου, τοὺς ὁποῖους καὶ προτρέπει νὰ σκεφθῶν, ἂν συμφέρει, νὰ κάνουν τὸ μετόχι «τουρκικόν» ἐπίσης δίδει ἀδιοφωρες πληροφορίες γιά κοινοὺς γνωστούς καὶ γιά τὸν ἴδιον.

Κείμενο:

Εἰς τοὺς καθ' ἐμᾶς τιμίους γέροντας κ(αι) ἐν Χ(ριστῷ)ῶ⁹ ἀδελφοὺς γέρο Θεωνᾶ κ(αι) κύρ Γερασίμω⁹ αἰσίως κ(αι) ὑγιῶς:⁹+ Λάβετε, ὦ ἀδελφοί κ(αι) συναγομισαί μου, εἰς τὰς θλίψεις κ(αι) κίνδυνα κ(αι) ἕτερον γράμμα τῆς⁹ ἀρχόντισ(ας) κ(αι) ταύτην τὴν ἐνθῆμην, τὰ ἴτοι τοῦ μετοχίου ἂν συμφέρη νὰ τὰ κάμετε⁹ τοῦρμια. Πορεύεσθ(ε),

ἀδελφοί, με προθυμίαν συναγωνίζεσθε με τήν/7 προσευχήν κ(αι) τήν παρακάλεσιν πρὸς τὸν Τίμιον Πρόδρομον κ(αι) ὁ θ(εὸς) μεθ' ἡμῶν./8 Εὐρίκα ἀνιψόν τοῦ γέροντος Νεοφύτου κ(αι) πορευόμεθα θ(εο)ῦ θέλοντος κακίθειν πρὸς τὸν γέροντα Φιλάρητον/9 κ(αι) ἐκίθειν τὰ Σέρρας. Κ(αι) εὐχεσθε μου καθὼς ἐγὼ πάντας οἴους ἐβραγνύομαι/10 ἢ αὐτοὶ ἐμὲ ὁ θ(εὸς) συγχωρήσῃ κ(αι) ἐλεήσῃ πάντας.

Σχόλια:

Οἱ Π. Νικολόπουλος - Ν. Οἰκονομίδης δέχονται πῶς ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται «πρὸς τοὺς ἐν τῷ μετοχίῳ Ὁρφάνι μοναχοὺς (Π. Νικολόπουλου - Ν. Οἰκονομίδης, δ.π., 302) ἀποστολεὺς εἶναι κάποιος μοναχός, ὁ ὁποῖος, ὅταν γράφει τὴν ἐπιστολὴν, βρίσκεται, πιθανότατα, κάπου στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Ἐὰν ληφθεῖ ὁμῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς Διονυσίου ἐκτελοῦσαν ἀπλὰ ὑπηρεσία στὸ μετόχι, χωρὶς ποσθὴν νὰ λαμβάνουν ἀποφάσεις γιὰ τὴ διαχείρισίν του, μάλιστα στὰ χρόνια στὰ ὁποῖα ἀναφερόμαστε, ἡ ὑπηρεσία ἦταν ἐτήσιας διαρκείας. Μᾶς διασώζεται πράξη τοῦ ἱεροδικαστηρίου Πραβίου (:), τοῦ 1636, ὅπου διαβάζουμε σχετικὰ: «...ὁ μοναχὸς Νικόδημος, διαμένων ἐν τῇ καμπούλει Ὁρφάνῃ τῆς ἐπαρχίας Πραβίου... παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: "Ἐπειδὴ κατὰ τὴ θρησκευτικὰ μας ἐθίμα ἔληξε ἡ ὑπηρεσία μας ἡ ἐτήσια καὶ προτίθεμαι νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, παρακαλῶ τὸ ἱεροδικαστήριον νὰ μὲ ἐφοδιάσῃ μὲ ἔγγραφον...". Ἐφ' ὅ τὸ δικαστήριον συνέταξε...», Γ. Κ. Παπάζογλου, δ.π., 76.

4-6: κ(αι) ἔτερον γράμμα τῆς ἀρχόντις (ας) κ(αι) ταύτην τὴν ἐν θύμῃσιν, τὰ ἥτοι τοῦ μετοχίου ἀνσιμφέρη νὰ τα κάμετε τοῦ ὀρκια.— Ἡ παρούσα ἐπιστολὴ εἶναι σαφὲς πῶς γράφεται μὲ ἀφορμὴ τὸ «ἕτερον γράμμα τῆς ἀρχόντις(ας)» καὶ τὴν πληροφορία ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς Διονυσίου σκέφτονται νὰ πωλήσουν ἢ νὰ δώσουν «ἀμανάτι» τὸ μετόχι σὲ Τούρκους· εἶναι λοιπὸν πιθανὸ πῶς ἡ ἐπιστολὴ γράφεται πρὶν ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο γεγονός τῆς παραχώρησης κτημάτων τοῦ μετοχίου στὸν Χατζῆ.

6-7: με τὴν προσευχὴν κ(αι) τὴν παρακάλεσιν πρὸς τὸν Τίμιον Πρόδρομον.— Ὁ Τίμιος Πρόδρομος θεωρεῖται ὁ προστάτης ἅγιος τῆς μονῆς Διονυσίου· μαρτυρεῖται γιὰ τὴ θέση τοῦ Τιμίου Προδρόμου στὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῶν Διονυσιατῶν μοναχῶν βλ. Λαζάρου Μον. Διονυσιατοῦ, Διονυσιατικὰ διηγήσεις, Ἀθῶς 1988, 11-39 κ.ά..

β. Ἐνθύμηση γιὰ τὸ μετόχι τοῦ Ὁρφανίου (recto)

Περὶληψη:

1641

Ἀναφέρεται ὅτι τὸ μετόχι δίνεται «ἀμανάτι» στὸν Χατζῆ Μουσταφάγα γιὰ 1.500 γρόσια· γίνεται μιὰ καταγραφή τῆς κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας τοῦ μετοχίου (πύργος, καλοκαιρινὸ σπίτι, ζῶα, μπιστάνι, σοδειεὶς δημητριακῶν κ.ά.) ποὺ παραδόθηκε στὰ χεῖρια τοῦ Χατζῆ.

Κείμενο:

Διὰ τὸ μετόχι μας τὸ Ὁρφάνι ὅπου ἐδώσαμεν ἀμανάτι τοῦ Χανζῆ Μουσταφάγας διὰ γρόσια χίλια/8 πεντακόσια μὲ ἦτι κ(αι) ἀνεῖχε. Ἐν πρώτοις τοῦ ἐπαραδώσαμε τὸν πύργον καθὼ εἶναι. Βον-/9 τζία μεγάλη 10, μικρά 2. Παραβόντια μεγάλα 10, μικρά 4. Πηθάγια 4. Τέντζαρι 1. Μπακρά-/10 τζια 2. Καζάνι 1. Κουκούμι 1. Πυροστιαῖς 2. Λυχνιστάτι 1. Σκάρια 1. Βατράλιον 1. Ταγιά τρα-/11 νὰ 4. Κοπάναις 6. Κόφαις 3. Νεροβάρελα 2. Στενοτζάτια 11. Τυγάγια 2. Ταγιά μικρά 3./12 Δικάλια 4. Τζάπαις 6. Τζηκούρια 9. Παλιοροκόγια 7. Σά-

λαις 6. Γενιά 14. Ζεύλαις 32. Θρονία 3./⁷ Ό φούνος με την κοπάνα με το χάρομα κ(αι) πηρακοτά 38. Άμπαρί 1. Βατράλι 1. Λουρία 8. Κυλά 2./⁸ Σακία 10. Άλέτρια 6. Κόσκυνα 7. Λουμόνια 2. Σπαρτίνας 2. Καρούταις 3. Άμάξια 4. Όργιό⁹ διά το συτάρι με γρεντιαίς 4 κ(αι) απ' έξω το χαϊάτι. Ό σταύλος με γρεντιαίς 4. Μικρό σταυλοδύι 1. Γα-¹⁰/δορία 4. Ό άχερόνα με γρεντιαίς 4. Καρπολόγια 2. Λουκάναις 6. Ζηγρός 6. Σήγτες 2./¹¹ Κόλιτρας 1. Τό καλοκερινό σπητή. Βόδια 18, από τὰ όποία ήττον παλιά 3. Βουβάλια 11. Τό μπο/¹²στανί καθώς είναι στρέματα 5. Όλκιάς 29. Σουκιάς 10. Τό λυνοπάτι. Συτάρι μουζούρια 600./¹³ από τὸ όποιον ήττον άνόνας μουζούρια 200. Κρυθάρι μουζούρια 335, από τὸ όποιον ήττον/¹⁴ άνόνας 100. Όγεμοσύταρον μουζούρια 80. Κεχρλι μουζούρια 60. Κοκία μουζούρια 7. Λαθή-/¹⁵ρια μουζούρια 5. Όρόβι μουζούρια 70, από τὸ όποιον ήττον άνόνας μουζούρια 30.

ante l. 1: αχμα-^ω

Σχόλια:

Μιά σύγκριση τής κινητής και άκίνητης περιουσίας τού μετοχίου, πού καταγράφεται στο παρόν έγγραφο, με την άνάλογη άναγραφή τού εγγράφου άρ. 2 (του φακ. 10), άποδεικνύει τὰ έξής: α) Δέν άναγράφεται στο παρόν έγγραφο «μασιά α», πού αντίθετα καταγράφεται στο έγγραφο άρ. 2, β) Στο παρόν έγγραφο έχουμε άναγραφή 4 πιθαριών, ένώ στο έγγραφο άρ. 2 καταγράφονται 9 πιθάρια, γ) Στο παρόν έγγραφο άναγράφονται δικέλια 4, ένώ στο έγγραφο άρ. 2 καταγράφονται δικέλια 8, δ) Ό στάβλος στο παρόν έγγραφο έμφανίζεται νά έχει 4 γρεντιές, ένώ στο έγγραφο άρ. 2 έχει 19, ε) Τό ίδιο και ή άχερόνα, στο παρόν έγγραφο έχει 4, έπίσης, γρεντιές, ένώ στο έγγραφο άρ. 2 έμφανίζεται νά έχει 9, στ) Τέλος, κάποια διαφορά έμφανίζεται νά ύπάρχει στις άναφορές στην ποσότητα τού κριθαριού, στο παρόν έγγραφο διαβάζουμε «Κρυθάρι μουζούρια 335», ένώ στο έγγραφο άρ. 2 «Κριθάρι μουζούρια υλε»· τὸ ίδιο και στην άναφορά στην ποσότητα τού ροβιού, στο παρόν έγγραφο διαβάζουμε «Όρόβι μουζούρια 70, από τὸ όποιον ήττον άνόνας μουζούρια 30», ένώ στο έγγραφο άρ. 2 «Όρόβι μουζούρια ο, τὰ σαράντα άνόνας».

1-2: έδώσαμεν άμανατι τού Χανζή Μουσταφάγας διά γρόσια χίλια πεντακόσια. — Πρβλ., γιά τήν άξία ένός γροσίου, Γ. Κ. Παπάζογλου, ό.π., 43-44, όπου και βιβλιογραφία· άξίζει νά προσέξουμε ότι ή περιουσία τού μετοχίου δίδεται στον Χατζή Μουσταφάγα ώς «άμανάτι» γιά τὰ συγκεκριμένα 1.500 γρόσια, πού πιθανότατα δόθηκαν από τόν Χατζή στους μοναχούς ώς δάνειο (ή πάλι πιθανό είναι ή περιουσία νά δίδεται ώς παρακαταθήκη γιά τήν άποπληρωμή αντίστοιχου χρέους).

Λεξιλόγιο

- άνώνα, ή = λατ. annona, σοδειά ετήσια-άποταμειωμένη (άγοραία τιμή καρπών).
- βουτσι, τὸ = μεσν. βουτσιν-βουτσιον, βυτίον (λατ. butta), βαρέλι.
- γενί, τὸ = ύνι, ύνιον (ύνιον), άρχ. ύν(ν)ις, σιδερένιο άκρο τού άρότρου.
- γρεντιά, ή = γραντιά, γρηντιά, τὰ ξύλινα όριζόντια δοκάρια πού συγκρατούν τή στέγη (ή λέξη «έν χρήσει» ώς σήμερα στα χωριά τής Άνατολικής Μακεδονίας).
- δικέλλα, ή = κοιν. δικέλλι, σιδερένιο σκαπτικό έργαλειό, κυρίως άμπελώνων, με δύο «δόντια» (διχαλο).
- δουκάνα, ή = χοντρό ξύλο τὸ όποιο έσύρετο από τὰ άλογα κατά τή διαδικασία

- δριμόνι, τὸ = τοῦ ἀλωνίσματος τῶν δημητριακῶν, πρβλ. δοκάνι, δοκός.
- ζεύλα, ἡ = πρβλ. δρεμόνι, δερμόνι καὶ δρομόνι, εἶδος κόσκινου μὲ μεγάλες ὀπές γιὰ τὸ καθάρισμα τῶν δημητριακῶν (καὶ ἀρολόγος).
- θρονίον, τὸ καρπολόγος, ὁ = ρῆμ. ζεύω, μέρος τοῦ ζυγοῦ τοῦ ἀρότρου χρήσιμο στὸ «ζέψιμο» τῶν βοδιῶν, ἀρχ. ζεύγη (πρβλ. καὶ ζευλόσκινο, ζευλόλοουρο).
- καρρούτα, ἡ = μεσν. θρονίον, θρονίον (ἀρχ. θρόνος), τὸ κάθισμα.
- κοπάνα, ἡ = ἐργαλεῖο γεωργικὸ «πρὸς ἐκκοπὴν ὀπωρῶν».
- κουκούμι, τὸ κόφα, ἡ = ἄλβ. karrutë, σλαβ. koryto, σκάφη, βλ. καὶ κορύτα (στὰ χωριά τῆς Ἐσθονίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ὡς σήμερα καρροῦτες, οἱ λεκάνες γενοικὰ καὶ τὰ βαρέλια γιὰ τὸ πάτημα τῶν σταφυλιῶν).
- κύλιτρας, ὁ = ξύλινη σκάφη γενικὰ καὶ εἰδικότερα ἢ ξύλινη σκάφη τοῦ ζυμώματος τοῦ ψωμοῦ (ρῆμ. κοπανᾶ).
- λαθούρι, τὸ ληνός, ὁ = λατ. cucuma, μεσν. κουκούμιν-κουκούμιον, ἡ χύτρα.
- μουζούρι, τὸ = μεγάλο καλάθι, τὸ κοφίνι.
- μουζούρι, τὸ = πέτρινος κύλινδρος ποῦ ἐχρησιμοποιεῖτο στὴν ἰσοπέδωση χώρων, κυρίως τοῦ χώρου τοῦ ἀλωνιοῦ (ἀρκετὲς παρόμοιες πέτρες συναντοῦμε ὡς σήμερα νὰ χρησιμεύουν γιὰ πεζούλια στὶς εἰσόδους τῶν σπιτιῶν στὰ χωριά τῆς Δράμας).
- μουζούρι, τὸ = μεσν. λαθούριν-λαθούριον (ἀρχ. λάθυρος), εἶδος φυτοῦ.
- μουζούρι, τὸ = πατητήρι (ἀρχ. ληνός), ληνοπάτι καὶ μπάτος.
- μουζούρι, τὸ = μέτρο δημητριακῶν (καὶ ἄλλων ξηρῶν καρπῶν), σὲ χρῆση κυρίως στὴν Κρήτη.
- μουζούρι, τὸ = τουρκ. bakrac, χάλκινο σκευὸς (ἀγγεῖο).
- μουζούρι, τὸ = ἄγνωστη ἢ λέξη σήμερα στὰ χωριά τῆς Ἐσθονίας, τουρκ. örgü, πλέγμα, örgüme, πλεκτός, κτιστός, πιθανότατα ὑπονοεῖται κτιστός ἐστεγασμένος χώρος γιὰ τὴ συλλογὴ τῶν δημητριακῶν.
- μουζούρι, τὸ = κοινῶς καδί, ξύλινος κάδος μεταφορᾶς νεροῦ ἢ σταφυλιῶν (ἡ λέξη ὡς σήμερα εἶναι σὲ χρῆση στὴν Θάσο).
- μουζούρι, τὸ = πινάκι+ὠτή, ξύλινο μακρὸ σκευὸς μὲ χωρίσματα ὅπου ἐτοποιεῖται τὸ ζυμωμένο ψωμί γιὰ νὰ μεταφερθεῖ στὸ φούρνο.
- μουζούρι, τὸ = πρβλ. καὶ πυροεστία, κυκλικὸς ἢ τριγωνικὸς σιδερένιος τρίποδας ποῦ ἐχρησιμοποιεῖτο στὴν ἀναμμένη φωτιά γιὰ νὰ βαστάζει τὰ διάφορα σκεύη.
- μουζούρι, τὸ = εἶδος δημητριακοῦ (ἀρχ. ὀρόβιον, ὑποκ. τοῦ ὄροβος).
- μουζούρι, τὸ = ἡ «ἐκ τοῦ σπάρτου»; (σπάρτον, θαμνώδες φυτὸ ποῦ χρησιμοποιεῖται στὴν κατασκευὴ σαρώθρων καὶ εἰδῶν πλεκτικῆς).
- μουζούρι, τὸ = ξύλινο ἐργαλεῖο ποῦ ἐχρησιμοποιεῖτο στὴ διαδικασία τοῦ ἀλωνίσματος (ἄλλου σуртάρес, ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἓνα ὀριζόντιο σανίδι πλάτους 5-10 ἐκ., καὶ μήκους ὡς 80 ἐκ., ποῦ ἔφερε στὸ κέντρο μιὰ ὀπὴ ὅπου προσαρμοζόταν ἓνα μακρὸ ξύλο γιὰ τὴ χρῆση τοῦ ἐργαλείου ἀπὸ τὸν ἀρότη).
- μουζούρι, τὸ = τουρκ. hayat, ἐστεγασμένος, ἀνοικτός ἀπὸ μιὰ μεριά, συνήθως, χώρος, διάδρομος.
- μουζούρι, τὸ = μεσν. χάρκωμα (ἀρχ. χάλκωμα, χαρκωμάτας καὶ χαλκωμάτας), χάλκινο ἀγγεῖο.